

Klimaatadaptatie UITVOERING NADERT, MAAR GEMEENTEN HEBBEN HET GELD NIET

TEKST CORIEN LAMBREGTSE | BEELD ISTOCKPHOTO E.A.

Maatregelen voor klimaatadaptatie gaan de komende jaren miljoenen aan investeringen kosten. Met name voor gemeenten dreigt er een groot probleem. Waar halen zij het geld vandaan om te investeren in de toekomst, terwijl ze op dit moment al geld te kort komen?

In het Deltaprogramma is afgesproken dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig moet zijn. Maar het tempo om dat doel te bereiken, zit er nog niet in. In 2018 werd het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie gesloten: de overheden zouden gezamenlijk 600 miljoen euro extra investeren in maatregelen voor klimaatadaptatie. Het Rijk betaalt de ene helft, gemeenten, provincies en waterschappen samen de andere helft.

Die extra impuls was nodig om de achterstand in maatregelen weg te werken. Maar Rogier van der Sande, voorzitter van de Unie van Waterschappen (UvW), ziet nog onvoldoende versnelling. Eind vorig jaar waarschuwde hij voor achterblijvende investeringen in ruimtelijke adaptatie. Volgens hem hebben gemeenten op dit moment simpelweg geen financiële middelen voor klimaatadaptatie.

“Het probleem is dat gemeenten het geld hard nodig hebben voor problemen die op dit moment urgent zijn, met name in het sociaal domein. Daardoor dreigt de rekening van de investeringen in ruimtelijke adaptatie bij de volgende generatie te worden neergelegd.”

Volgens de voorzitter van de Unie van Waterschappen zouden gemeenten bij alle plannen die ze nu maken en uitvoeren, moeten bedenken wat er nodig is om het plan waterrobuust en klimaatbestendig te maken. “Daar moeten ze nu in investeren, in plaats van de benodigde maatregelen en de rekening daarvan door te schuiven naar de toekomst.”

Cora van Nieuwenhuizen, minister van Infrastructuur en Waterstaat, ziet het minder somber in. Tijdens een werkbezoek in Delfzijl, net voor Kerst, antwoordde de minister desgevraagd geen signalen te ontvangen dat het niet gaat lukken met het klimaatrobuust maken van stad en land. “Ik heb geen berichten gehoord dat de gemeenten, de Unie van Waterschappen en het IPO het Bestuursakkoord niet nakomen. Er zijn mooie pilotprojecten gestart, ik krijg eigenlijk alleen maar positieve reacties.”

De minister ziet geen problemen, maar toch zijn er wel degelijk signalen van zorg te horen. Ze komen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO).

Volgens Jan van Zanen, voorzitter van de VNG en burgemeester van Utrecht, zijn gemeenten de belangrijkste partij bij het klimaatbestendig inrichten van onze dorpen en steden en nemen zij hun verantwoordelijkheid op dit gebied. “Uit de monitor van het deltaprogramma blijkt dat al meer dan 90 procent van de gemeenten de afgesproken stresstest heeft uitgevoerd. Veel gemeenten zijn op dit moment druk bezig met het opstellen en uitvoeren van maatregelenprogramma’s voor klimaatadaptatie.”

Van Zanen herkent de zorg van de Unie van Waterschappen over de bekostiging van die maatregelen. “De financiële situatie van gemeenten is de afgelopen jaren behoorlijk verslechterd. Niet alleen door tegenvallers in het gemeentefonds, maar ook door de stijgende kosten voor jeugdzorg. De verwachtingen voor de komende jaren zijn ook niet rooskleurig. Veel gemeenten zijn aan het kijken hoe ze de tekorten kunnen oplossen. Alle gemeenten moeten momenteel zware keuzes maken, ook buiten het sociaal domein, om hun begroting sluitend te krijgen.”

Onbalans in overheidsfinanciën

Het IPO ziet eveneens een probleem. “Het is een goed principe om het dak te repareren voordat het gaat regenen”, stelt Bert Boerman, portefeuillehouder water bij het IPO en gedeputeerde in Overijssel. “Daarom moet Nederland nú investeren in een goede, veilige en klimaatadaptieve toekomst voor onze inwoners. Provincies doen dat in de randvoorwaardelijke sfeer. Het zijn vooral gemeenten en waterschappen die samen met bedrijven en inwoners werken aan concrete maatregelen.”

De kosten moeten volgens hem gezamenlijk worden gedragen, in lijn met de afspraken in het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie, het Deltaprogramma en de Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS). “Maar dan moeten gemeenten wel in staat worden gesteld om aan hun verplichtingen te voldoen. De overheidsfinanciën zijn nu niet in

K

'Gemeenten moeten nú investeren en niet maatregelen doorschuiven naar de toekomst'

balans. Terwijl bij veel gemeenten het water aan de lippen staat, blijft er bij de rijksoverheid erg veel geld op de plank liggen. Dat is moeilijk aan de samenleving te verkopen. Klimaatadaptatie is een thema-overstijgend probleem."

Extra middelen

Volgens VNG-voorzitter Van Zanen vraagt het klimaatbestendig maken en houden van gemeenten om extra middelen. "De pure watermaatregelen worden gefinancierd vanuit de rioolheffing. Tot nu toe geven gemeenten jaarlijks ongeveer 230 miljoen euro uit om wateroverlast tegen te gaan. Maar maatregelen die niet direct verbonden zijn met riolering, kunnen niet uit de rioolheffing betaald worden. Hiervoor is extra budget nodig. En dat budget is nu moeilijk vrij te spelen."

Het financieringsprobleem kan volgens hem deels worden opgelost door opgaven te koppelen. "Vergroening is een mooi voorbeeld. Door juist die plekken te vergroenen die een urgentie hebben vanuit hitte en wateroverlast, wordt voldaan aan beide doelstellingen."

Het Rijk kan dit faciliteren door de impulsregeling die in het bestuursakkoord is afgesproken, meent Van Zanen. "Daarbij is het van belang dat die regeling goed toegankelijk is voor gemeenten en aansluit op de gemeentelijke taken. Het is essentieel dat op een slimme manier wordt ingehaakt op andere opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van groen, wegenbeheer, de energietransitie en de woningbouwopgave. Zo kunnen we werk met werk maken en gaan we het meest efficiënt om met de beschikbare middelen. Daarnaast is het belangrijk dat we met de impulsregeling ook private partijen bereiken. Een groot deel van de ruimtelijke omgeving is immers niet in bezit van gemeenten, maar van inwoners, bedrijven en corporaties." Klimaatadaptatie gaat volgens hem niet alleen om grote projecten, maar vooral ook om een heleboel kleine maatregelen, waaraan iedereen een bijdrage moet leveren. "Al die maatregelen samen maken massa. Dat moeten we stimuleren. Het doel is dat klimaatbestendig werken het 'nieuwe normaal' wordt."•

Rogier van der Sande

Cora van Nieuwenhuizen

Jan van Zanen

Bert Boerman

